

ARTICULUS VIII. — *Utrum uniuersa corporalis creatura diuina providentia gubernetur, media angelica creatura.* (I part., quæst. xxii, art. 3, et quæst. cx, art. 1.)

Octavo queritur, utrum tota corporalis creatura gubernetur providentia diuina, mediante angelica creatura: et videtur quod non. Quia Job, xxxiv, 13, dicitur: *Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem quem fabricatus est?* super quo dicit Gregorius (XXXIV Moral., cap. xxvi, ante med.): *Mundum quippe per semetipsum regit, quem per se ipsum fabricatus est vel condidit.* Ergo Deus non gubernat corporalem creaturam mediante spirituali.

2. Præterea, Damascenus dicit, II lib. (cap. xxxix non remote a princ.), quod non est conueniens alium esse factorem, et alium gubernatorem. Sed solus Deus est factor corporallium creaturarum immediate. Ergo et ipse corporales creaturas sine medio gubernat.

3. Præterea, Hugo de Sancto-Victore dicit in lib. de Sacram. (lib. II de Sacram., part. II, cap. ix), quod diuina providentia est ejus prædestinatio, quæ est summa sapientia et summa bonitas. Sed summum bonum, siue summa sapientia, nulli communicatur. Ergo nec providentia; non ergo mediantibus creaturis spiritualibus providet corporalibus.

4. Præterea, secundum hoc corporales creaturæ reguntur providentia, quod ordinantur in finem per suas naturales operationes, quæ consequuntur naturas determinatas ipsorum. Cum igitur a spiritualibus creaturis non sint nature determinatæ naturalium corporum, sed a Deo immediate; videtur quod non regantur mediantibus substantiis spiritualibus.

5. Præterea, Augustinus, VIII super Genes. ad litteram (cap. ix), distinguit duplicem operationem providentiæ: quarum una est naturalis, alia voluntaria: et dicitur, quod naturalis est quæ lignis et herbis dat incrementum; voluntaria vero est quæ est per Angelorum et hominum opera: et sic patet quod omnia corporalia naturalis providentiæ operatione reguntur. Non ergo gubernantur mediantibus Angelis; quia sic esset providentia voluntaria.

6. Præterea, illud quod attribuitur alii ratione suæ dignitatis, non conuenit ei quod similem dignitatem non habet. Sed, sicut dicit Hieronymus (Matth., xviii, super illud: *Angeli eorum semper vident, etc.*), *magna est dignitas animarum, ut unaquæque habeat Angelum ad sui custodiam deputatum.* Hæc autem dignitas in corporalibus creaturis non inuenitur. Ergo non sunt commissæ providentiæ et ordinationi Angelorum.

7. Præterea, horum corporallium effectus et debiti cursus frequenter impediuntur. Sed hoc non esset si mediantibus Angelis gubernarentur; quia aut defectus isti acciderent eis volen-

tibus; quod esse non potest, cum essent ad contrarium constituti, scilicet ad gubernandum naturas in suo debito ordine; aut acciderent eis nolentibus; quod iterum esse non potest, quia sic beati non essent, si aliquid eis nolentibus accideret.

8. Præterea, quanto aliqua creatura est nobilior et potentior, tanto habet perfectionem effectum. Causæ autem inferiores tales effectus produciunt, quod possunt conservari in esse, etiam remota operatione causæ producentis, sicut cultellus remota operatione fabri. Ergo multo fortius effectus diuini per se ipsos subsistere possunt absque alterius causæ producentis gubernatione; et ideo non indigent per Angelos gubernari.

9. Præterea, diuina bonitas ad suam manifestationem totum condidit uniuersum, secundum illud Prov., xvi, 4: *Uniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* Magis autem manifestatur diuina bonitas, ut dicit Dionysius, in diversitate naturarum quam in numerositate eorum quæ eandem naturam habent; et propter hoc etiam non facit omnes creaturas rationales vel per se existentes; sed quasdam rationales, et quasdam per se existentes, et alias existentes in alio, sicut accidentia. Ergo videtur quod ad maiorem sui manifestationem non solum condiderit creaturas quæ indigent alieno regimine, sed etiam aliquas quæ nullo regimine indigent; et sic idem quod prius.

10. Præterea, duplex est creaturæ actus; scilicet primus et secundus. Primus autem est forma, et esse quod forma dat; quorum (1) forma dicitur primo primus, et esse secundo primus; secundus autem actus est operatio. Sed res corporales secundum actum primum sunt immediate a Deo. Ergo et actus secundi immediate causantur a Deo. Sed nullus gubernat aliquid nisi in quantum est causa operationis ejus aliquo modo. Ergo hujusmodi corporalia non gubernantur mediantibus spiritualibus.

11. Præterea, duplex est modus gubernationis: unus per influentiam luminis siue cognitionis, sicut magister regit scholas, et rector civitatem; alius per influentiam motus, sicut gubernator navim. Sed spirituales creaturæ non gubernantur creaturas corporales per influentiam luminis receptam, siue cognitionis; similiter nec per influentiam motus, quia movens oportet esse conjunctum mobili, ut probatur VII Phys. (comment. x); substantiæ autem spirituales his corporalibus non sunt conjuncte. Ergo non eis mediantibus gubernantur.

12. Præterea, secundum Augustinum, Deus mundum simul creavit secundum omnes partes suas perfectum, ut in hoc ostendatur magis ejus potentia. Sed similiter magis commendabilis esse ostenderetur ejus providentia, si omnia immediate gubernaret. Ergo non gubernat corporalia mediantibus spiritualibus.

13. Præterea, Boetius in lib. III de Consol. (prosa xii parum (1) *Al. quo.*

ante med.) dicit: *Deus per se solum cuncta disponit*. Non ergo corporalia disponuntur per spiritualia.

Sed contra est quod Gregorius dicit in VI Dialog. (cap. v non procul a fin.): *In hoc mundo visibili nihil per creaturam invisibilem disponi potest.*

Præterea, Augustinus dicit in III de Trinit. (cap. v): *Omnia corporalia quodam ordine per spiritum citæ reguntur.*

Præterea, Augustinus, in lib. LXXXIII Quæstionum (quæst. LXII a med.), dicit, quod *Deus quædam facit per se ipsum, sicut illuminare animas, et beatificare eas; alia per servientem sibi creaturam integerrimis legibus pro meritis ordinatam usque ad passerum administrationem, et usque ad feni odorem, et usque ad numerum capillorum nostrorum dicina providentia procedente.* Sed creatura administrans integerrimis legibus ordinata, est creatura angelica. Ergo Deus per eam gubernat corporalia.

Præterea, Num., XXII, super illud: *Balaam surrexit mane, et strata, etc.*, dicit Origenes in Glossa (homil. XIV in Num., a med.): *Opus est mundo Angelis, qui super bestias sunt, et præsent animalium navitatati, virgultorum, plantarum, et ceterorum incrementis.*

Præterea, Hugo de Sancto-Victore dicit, quod ministerio Angelorum non solum vita humana regitur, sed etiam ea quæ ad vitam hominum ordinantur. Sed omnia corporalia sunt ad hominem ordinata. Ergo omnia gubernantur mediatis Angelis.

Præterea, in omnibus coordinatis ad invicem prima agunt in posteriora, et non e converso. Sed substantiæ spirituales sunt priores corporalibus, utpote primo principio propinquiores. Ergo per actiones spiritualium gubernantur corporales, et non e converso.

Præterea, homo dicitur minor mundus, quia anima hoc modo regit corpus quo Deus universum; in quo etiam anima præ Angelis est ad imaginem Dei. Sed anima nostra corpus gubernat mediatis quibusdam spiritibus, qui sunt quidem spirituales respectu corporis, sed corporales respectu animæ. Ergo et Deus regit creaturas corporales mediatis spiritibus.

Præterea, anima nostra quasdam operationes immediate exercet, sicut intelligere et velle; quasdam vero mediatis corporeis instrumentis, sicut operationes animæ sensibilis et vegetabilis; et Deus quasdam operationes exercet immediate, sicut beatificare animas, et illa quæ agit in substantiis summis. Ergo aliquæ operationes ejus erunt in infimis substantiis, mediatisque supremis.

Præterea, prima causa non aufert operationem suam a secunda causa, sed fortificat eam, ut patet ex hoc quod in lib. de Causis (prop. I) dicitur. Sed si Deus immediate omnia guber-

net, tunc secundæ cause nullam operationem habere possent. Ergo Deus gubernat inferiora per superiora.

Præterea, in universo est aliquid rectum et non regens, sicut ultima corporum; aliquid etiam non rectum sed regens, scilicet Deus. Ergo aliquid est regens et rectum, quod est medium inter utraque. Ergo Deus mediatis creaturis superioribus regit inferiores.

Respondeo dicendum, quod causa productionis rerum in esse est divina bonitas, ut Dionysius (cap. IV celestis Hier., parum a princ.) et Augustinus (Enchir., cap. XXIII) dicunt. Voluit enim Deus perfectionem suæ bonitatis, secundum quod possibile est creaturæ, alteri communicare. Divina autem bonitas duplicem habet perfectionem: unam secundum se; prout, scilicet, omnem perfectionem supereminenter in se continet; aliam prout influit in res, secundum, scilicet, quod est causa rerum; unde et divinæ bonitati congruebat ut utraque creaturæ communicaretur; ut, scilicet, res creata non solum a divina bonitate haberet quod esset et bona esset, sed etiam quod alii esse et bonitatem largiretur; sicut etiam sol per diffusionem radiorum suorum non solum facit corpora illuminata, sed etiam illuminantia; hoc tamen ordine servato, ut illa quæ magis sunt soli conformiora, plus de lumine recipiant, ac per hoc non solum sufficienter sibi, sed etiam ad influendum alii. Unde et in ordine universi creaturæ superiores ex influenza divinæ bonitatis habent non solum quod in se ipsis bonæ sunt; sed etiam quod sint causa bonitatis aliorum, quæ extremum modum participationis divinæ bonitatis habent; quam scilicet participant ad hoc solum ut sint, non ut alia causent; et inde est quod semper agens est honorabilis patiente, ut Augustinus dicit (XII super Genes., cap. XVI, in med.), et Philosophus (III de Anima, comm. XIX). Inter superiores autem creaturas maxime propinquæ sunt Deo creaturæ rationales, quæ ad Dei similitudinem sunt, vivunt, et intelligunt; unde eis non solum a divina bonitate conferitur ut super alia influant, sed etiam ut eundem modum influendi retineant quo influit Deus; scilicet per voluntatem, et non per necessitatem naturæ; unde omnes inferiores creaturas gubernat et per creaturas spirituales, et per creaturas corporales digniores; sed per creaturas corporales hoc modo providet quod eas non facit providentes, sed agentes tantum; per spirituales autem hoc modo providet quod eas providentes facit. Sed in creaturis etiam rationalibus ordo invenitur. Ultimum enim gradum in eis rationales animæ tenent, et earum lumen est obumbratum respectu luminis quod est in Angelis; unde et particularem cognitionem habent, ut dicit Dionysius (cap. XII celestis Hierar., et cap. XV, non procul a princ.); et inde est quod eorum providentia coarctatur ad paucæ; scilicet ad res humanas, et ad ea quæ in usum vitæ humanæ venire possunt. Sed providentia An-

gelorum universalis est, et extenditur super omnes creaturas corporales; et ideo tam a Sanctis quam a philosophis dicitur, quod omnia corporalia mediantibus Angelis a divina providentia reguntur vel gubernantur. In hoc tamen oportet nos a philosophis differre, quod quidam eorum ponunt Angelorum providentia non solum administrari corporalia, sed etiam creata esse; quod est a fide alienum. Unde oportet ponere, secundum sanctorum sententias, quod administrantur mediantibus Angelis hujusmodi corporalia per viam motus tantum; scilicet in quantum movent superiora corpora, ex quorum motibus causantur inferiorum corporum motus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod dictio exclusiva non excludit ab operatione instrumentum, sed aliud principale agens; ut si dicatur, Hic faber cultellum facit, non excluditur operatio martelli, sed alterius fabri. Ita etiam quod dicitur, quod Deus per se mundum gubernat, non excludit operationem inferiorum causarum, quibus quasi instrumentis Deus agit; sed excluditur regimen alterius principaliter agentis.

AD SECUNDUM dicendum, quod gubernatio rei pertinet ad ordinem ejus in finem. Ordo autem rei ad finem presupponit ejus esse; sed esse nihil aliud presupponit; et ideo creatio, secundum quam res ad esse deductæ sunt, est illius solius causæ quæ nullam aliam presupponit; sed gubernatio potest esse illarum causarum quæ alias presupponit; et ideo non oportet quod Deus mediantibus aliquibus creaverit, quibus mediantibus gubernat.

AD TERTIUM dicendum, quod illa quæ a Deo in creaturis recipiuntur, non possunt esse in creaturis eo modo quo in Deo sunt; et ideo inter nomina quæ de Deo dicuntur, talis apparet differentia; quod illa quæ absolute aliquam perfectionem exprimunt, creaturis sunt communicabilia; illa vero quæ exprimunt eam perfectionem modum quo inveniuntur in Deo creaturæ, communicari non possunt; ut omnipotentia, summa sapientia, summa bonitas, et hujusmodi. Et ideo patet quod quamvis summum bonum creaturis non communicetur, tamen providentia communicari potest.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis institutio naturæ, per quam res corporales inclinantur in finem, sit immediate a Deo; tamen earum motus et actio potest esse mediantibus Angelis; sicut etiam rationes seminales sunt in natura inferiori tantum a Deo, tamen per providentiam agricolæ adiuvantur, ut in actum exeant; unde, sicut agricola gubernat pullulationem agri, ita per Angelos omnis administratio creaturæ corporalis administratur.

AD QUINTUM dicendum, quod naturalis providentiæ operatio dividitur contra voluntariam ab Augustino secundum considerationem proximorum principiorum operationis; quia alienjus

operationis divinæ providentiæ subjacentis proximum principium est natura, aliquis vero voluntas; sed remotum principium omnium est voluntas, ad minus divina; unde ratio non procedit.

AD SEXTUM dicendum, quod, sicut omnia corporalia divinæ providentiæ subjacent, et tamen dicitur ea esse de hominibus tantum, propter specialem providentiæ modum; ita etiam quamvis omnia corporalia Angelorum gubernationi sint subdita; quia tamen specialius ad hominum custodiam deputantur, hoc attribuitur animarum dignitati.

AD SEPTIMUM dicendum, quod sicut voluntas Dei gubernantis non est contra defectus qui in rebus sunt, sed permittit eos; ita etiam omnino est de voluntatibus Angelorum, quæ divinæ voluntati conformantur perfecte.

AD OCTAVUM dicendum, quod, sicut dicit Avicenna in sua Metaphysica (lib. VI, cap. 1 et II), nullus effectus potest remanere, si auferatur id quod erat causa ejus in quantum hujusmodi. Sed in causis inferioribus quædam sunt causa fieri, quædam essendi; et dicitur causa fieri quæ educit formam de potentia materiæ per modum, sicut faber esse causa efficiens cultelli; causa vero essendi rei est illud a quo esse rei dependet per se: sicut esse luminis in aere dependet a sole. Ablato ergo fabro, cessat ipsum fieri cultelli, non autem esse ejus; absente vero sole, cessat esse luminis in aere; et similiter actione divina cessante, esse creaturæ omnino deficeret, cum Deus non sit solum causa fieri rebus, sed etiam essendi.

AD NONUM dicendum quod ista conditio non est in creatura possibilis, ut habeat esse sine aliquo conservante: hoc enim rationi creaturæ repugnat, quæ, in quantum hujusmodi, esse causatum habet, ac per hoc ab alio dependens.

AD DECIMUM dicendum, quod plura requiruntur ad actum secundum quam ad actum primum; et ideo non est inconveniens ut aliquid sit causa aliquis quantum ad motum et operationem, quod non sit causa ejus quantum ad esse.

AD UNDECIMUM dicendum, quod spiritualis creatura gubernat corporalem per influentiam motus: nec oportet, propter hoc, quod omnibus corporalibus conjungatur, sed eis solum quæ immediate movet; scilicet corporibus primis: nec eis conjunguntur ut formæ, sicut quidam posuerunt, sed sicut motores tantum.

AD DUODECIMUM dicendum, quod divinæ providentiæ et bonitatis magnitudo magis manifestatur in hoc quod inferiora per superiora gubernat, quam si omnia gubernaret immediate: quia secundum hoc, quantum ad plura divine bonitatis perfectio creaturis communicatur, ut ex dictis patet, in corp. art.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod cum per alterum aliquid fieri dicitur, hæc præpositio *per* importat causam operationis. Sed cum operatio sit media inter operantem et operatum,

potest importare causam operationis secundum quod terminatur ad operatum; et sic per instrumentum dicimus aliquid fieri; vel secundum quod exit ab operante; et sic dicitur aliquid fieri per formam agentis (non enim instrumentum est causa agentis, ut agat; sed forma agentis solum vel aliquid superior agens); instrumentum vero causa est operato quod actionem agentis suscipiat. Cum ergo dicitur, quod Deus per se solum cuncta disponit, *ly per* denotat causam dispositionis divinæ, secundum quod exit a Deo disponente; et sic per se solum dicitur disponere: quia nec ab alio superiori disponente movetur, nec per formam extraneam, quæ non sit ipse, disponit, sed per propriam bonitatem.

ARTICULUS IX. — *Utrum divina providentia corpora inferiora disponat per corpora caelestia.* (I part. quæst. XXII, art. 3, et quæst. cxv, art. 3.)

Nono queritur, utrum divina providentia disponat corpora inferiora per corpora caelestia; et videtur quod non. Quia dicit (1) Damascenus in II lib.: *Nos autem dicimus, quoniam ipsa, scilicet superiora corpora, non sunt cause alicujus eorum que sunt, neque corruptionis eorum que corrumpuntur.* Ergo, cum hæc inferiora sint generabilia et corruptibilia, non disponuntur per superiora corpora.

2. Sed dicendum, quod dicuntur non esse causa horum, quia non inducunt in his inferioribus necessitatem. — Sed contra, si effectus corporis caelestis impeditur in his inferioribus, hoc non potest esse nisi propter aliquam dispositionem in his inventam. Sed si hæc inferiora per illa superiora gubernentur, oportet etiam illam dispositionem impediendam in aliquam virtutem corporis caelestis reducere. Ergo impedimentum non potest esse in his inferioribus nisi secundum exigentiam superiorum; et ita, si superiora habent necessitatem in suis motibus, etiam in inferiora necessitatem inducent, si a superioribus gubernentur.

3. Præterea, ad completionem alicujus actionis sufficit agens et patiens. Sed in istis inferioribus inveniuntur virtutes activæ naturales, et etiam passivæ. Ergo ad eorum actiones non exigitur virtus corporis caelestis; ergo non disponuntur mediante corporibus caelestibus.

4. Præterea, Augustinus dicit, quod in rebus inveniuntur aliquid actum et non agens, sicut sunt corporalia; aliquid vero agens et non actum, sicut Deus; aliquid vero agens et actum, sicut spirituales substantiæ. Sed caelestia corpora sunt corpora pura. Ergo non habent virtutem agendi in hæc inferiora; et sic inferiora eis mediantibus non disponuntur.

5. Præterea, si corpus caeleste agit aliquid in hæc inferiora;

(1) *Al.* ut dicit.

aut agit in quantum est corpus, per formam scilicet corporalem; aut per aliquid aliud. Non in quantum est corpus, quia sic agere cuilibet corpori conveniret; quod non videtur secundum Augustinum (alium Auctorem lib. de Spiritu et Anima, cap. XVI). Ergo si agunt, agunt per aliquid aliud; et sic illi incorporeæ virtuti debet attribui actio; et sic idem quod prius.

6. Præterea, quod non convenit priori, non convenit etiam posteriori. Sed, sicut Commentator dicit in lib. de substantia Orbis (cap. II), formæ corporales præsupponunt dimensiones interminatas in materia; dimensiones autem non agunt, quia quantitas nullius actionis principium est. Ergo nec corporales formæ sunt principia actionum; et sic nullum corpus agit nisi per virtutem incorporealem in eo existentem; et sic idem quod prius.

7. Præterea, in libro II de Causis, super illa propositione: *Omnis anima nobilis agit in naturam cum divina virtute quæ est in ea.* Sed anima est multo nobilior quam corpus. Ergo nec corpus potest aliquid agere nisi per aliquam divinam virtutem in eo existentem; et sic idem quod prius.

8. Præterea, illud quod est simplicius, non movetur ab eo quod est minus simplex. Sed rationes seminales quæ sunt in materia inferiorum corporum, sunt simpliciores quam virtus corporalis ipsius cæli; quia virtus illa est extensa in materia; quod de rationibus seminalibus dici non potest. Ergo rationes seminales inferiorum corporum non possunt moveri per virtutem corporis caelestis: et ita non gubernantur hæc inferiora in suis motibus per corpora caelestia.

9. Præterea, Augustinus in lib. de Civit. Dei (V, cap. VI circa fin.) dicit: *Nihil tam ad corpus pertinet quam ipse corporis securus; et tamen sub eadem positione siderum diversi securus in geminis concipi possunt.* Ergo per superiora corpora inferiora influxum non habent; et sic idem quod prius.

10. Præterea, causa prima plus influit in causatum causæ secundæ quam etiam causa secundæ, ut dicitur in principio de Causis (propos. 1). Sed si inferiora corpora per superiora disponuntur, tunc virtutes superiorum corporum erunt sicut causæ primæ respectu inferiorum virtutum, quæ erunt sicut causæ secundæ. Ergo effectus in his inferioribus contingentes magis dispositionem corporum caelestium sequantur quam virtutem corporum inferiorum. Sed in illis inveniuntur necessitas, quia semper eodem modo se habent. Ergo et effectus inferiores necessarii erunt. Hoc autem est falsum. Ergo et primum; scilicet quod inferiora corpora per superiora disponuntur.

11. Præterea, motus cæli est naturalis, ut in I Cæli et Mundi (com. LXXVIII et sequent.) dicitur; et ita non videtur esse voluntarius vel electus; et ita quæ per ipsum causantur, non causan-

tur ex electione; et ita non subduntur providentiæ. Sed inconveniens est inferiora corpora non gubernari providentia. Ergo inconveniens est quod corporum superiorum motus sit causa inferiorum.

12. Præterea, posita causa ponitur effectus. Ergo esse causæ est sicut antecedens ad esse effectus. Sed si antecedens est necessarium, et consequens est necessarium. Ergo si causa est necessaria, et effectus. Sed effectus qui in inferioribus accidunt non sunt necessarii, sed contingentes. Ergo non causantur a motu cœli, qui est necessarius, cum sit naturalis, et sic idem quod prius.

13. Præterea, id propter quod fit aliud, est eo nobilior. Sed omnia facta sunt propter hominem, etiam corpora cœlestia, ut dicitur Deuteronom., iv, 19: *Ne forte, elevatis oculis ad cœlum, videas sôlem et lunam et omnia astra cœli, et errore deceptus adores ea, et colas que creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus.* Ergo homo est dignior corporibus cœlestibus. Sed vilis non influit in nobilior: Ergo corpora cœlestia non influit in corpus humanum; et eadem ratione, nec in alia corpora, quæ sunt priora humano corpore, sicut sunt elementa.

14. Sed dicendum, quod homo est nobilior corporibus cœlestibus quantum ad animam, non quantum ad corpus. — Sed contra, nobilioris perfectibilis nobilior est perfectio. Sed corpus hominis habet nobiliorem perfectionem quam corpus cœli; forma enim cœli est pure corporalis, qua rationalis anima est multo nobilior. Ergo et corpus humanum est nobilior corpore cœlesti.

15. Præterea, contrarium non est causa sui contrarii. Sed virtus corporis cœlestis quandoque contrariatur effectibus in istis inferioribus inducendis; sicut corpus cœlestis quando ad humiditatem movet, tunc medicus intendit digerere materiam desiccando ad sanitatem inducendam, quam etiam quandoque inducit existente corpore cœlesti in contraria dispositione. Ergo corpora cœlestia non sunt causa effectuum corporalium in his inferioribus.

16. Præterea, cum omnis actio sit per contactum; quod non tangit, non agit. Sed corpora cœlestia non tangunt ista inferiora. Ergo non agunt in ea; et sic idem quod prius.

17. Sed dicendum, quod corpora cœlestia tangunt, sed per medium. — Sed contra, quodcumque est contactus et actio per medium, oportet quod medium prius recipiat effectum agentis quam ultimum; sicut ignis citius calefacit aerem quam nos. Sed effectus solis et stellarum non possunt recipi in orbibus inferioribus, quia sunt de natura quintæ essentia, et ita non sunt susceptiva caloris aut frigiditatis, aut aliarum dispositionum quæ in his inferioribus inveniuntur. Ergo non potest,

eis mediantibus, a supremis corporibus in hæc inferiora actio provenire.

18. Præterea, ei quod est medium providentiæ, providentia communicatur. Sed providentia non potest communicari corporibus cœlestibus, cum ratione careant. Ergo non possunt esse medium in provisione rerum.

Sed contra est quod Augustinus dicit, III de Trin., (cap. iv): *Corpora infirmiora et crassiora et inferiora per subtiliora et potentiora quodam ordine reguntur.* Sed corpora cœlestia subtiliora sunt et potentiora quam hæc inferiora. Ergo hæc reguntur per illa.

Præterea, Dionysius dicit VIII (v) cap. de divin. Nomin., quod radius solaris generationi visibilium corporum confert, et ad vitam ipsam movet, et nutrit et auget. Hi autem sunt nobiliores effectus in istis inferioribus. Ergo et omnes alii effectus educuntur a divina providentia mediantibus corporibus cœlestibus.

Præterea, secundum Philosophum in II Metaph. (com. iv), illud quod est primum in aliquo genere, est causa illorum quæ sunt post in illo genere. Sed corpora cœlestia sunt prima in genere corporum; et motus eorum sunt primi inter motus alios corporales: ergo sunt causa corporalium quæ hic aguntur; et sic idem quod prius.

Præterea, Philosophus in II de Generatione (com. lvi) dicit quod latio solis in circulo declivi est causa generationis et corruptionis in his inferioribus; unde et generationes et corruptiones mensurantur per motum prædictum. In lib. etiam de Animalibus dicit, quod omnes diversitates quæ sunt in conceptionibus, sunt ex corporibus cœlestibus. Ergo eis mediantibus, hæc inferiora disponuntur.

Præterea, Rabbi Moyses dicit, quod cœlum est in mundo sicut cor in animali. Sed omnia alia membra gubernantur ab animali mediante corde. Ergo omnia alia corpora gubernantur a Deo mediante cœlo.

Respondeo dicendum, quod communis intentio omnium fuit reducere multitudinem in unitatem et varietatem in uniformitatem, secundum quod possibile esset. Et ideo antiqui, considerantes diversitatem actionum in istis inferioribus, reputaverunt ea reducere in aliqua principia pauciora et simpliciora, scilicet in elementa, aut multa aut unum, et in qualitates elementares. Sed ista positio non est rationabilis. Qualitates enim elementares inveniuntur se habere in actionibus rerum naturalium sicut instrumentalia principia. Cujus signum est, quod non eundem modum actionis habent in omnibus, nec ad eundem terminum perveniunt actiones ipsarum; alium enim effectum habent in auro, alium in ligno, vel carne animalis; quod non esset, nisi agerent in quantum sunt ab alio regulata. Actio au-

tem principalis agentis non reducitur, sicut in principium, in actionem instrumenti, sed potius e converso; sicut effectus artis non debet attribui serræ artificis; unde et effectus naturales non possunt reduci in qualitates elementares sicut in prima principia.

Unde et alii, scilicet Platonici, reducerunt in formas simplices et separatas, sicut in prima principia: ex quibus, ut dicebant, erat esse et generatio in istis inferioribus, et omnis proprietas naturalis. Sed hoc non potest stare. A causa enim eodem modo se habente est effectus eodem modo se habens: formæ autem illæ ponebantur esse immobiles: unde oporteret ut semper generatio ab eis esset uniformiter in istis inferioribus; contrarium tamen videmus ad sensum.

Unde oportet ponere, principia generationis et corruptionis et aliorum motuum consequentium in his inferioribus, esse aliqua quæ non semper eodem modo se habeant: oportet ea tamen semper manere prima principia generationis et corruptionis ut generatio continua esse possit: et ideo oportet ea invariabilia esse secundum substantiam, moveri autem secundum locum; ut, per accessum et recessum et motus varios et contrarios, contrarii et diversi effectus fiant in his inferioribus. Et huiusmodi sunt corpora cœlestia; et ideo omnes effectus oportet reducere in ea sicut in causas.

Sed in hac reductione duplex error fuit. Quidam enim inferiora in corpora cœlestia reducerunt sicut in causas simpliciter primas, eo quod nullas substantias incorporeas arbitrabantur; unde priora in corporibus dicebant esse priora in entibus. Sed hoc manifeste apparet esse falsum. Omne enim quod movetur, oportet in immobile principium reduci; cum nihil a se ipso moveatur, et non sit abire in infinitum. Corpus autem cœleste, quamvis non varietur secundum generationem et corruptionem, aut secundum aliquem motum qui variet aliquid quod inest substantiæ ejus, movetur tamen secundum locum: unde oportet in aliquod primum principium reductionem fieri; ut sic ea quæ alterantur, quodam ordine reducantur in alterans non alteratum, motum tamen secundum locum; et ulterius in id quod nullo modo movetur.

Quidam vero posnerunt corpora cœlestia esse causas istorum inferiorum non solum quantum ad motum, sed etiam quantum ad primam eorum institutionem; sicut Avicenna dicit in sua *Metaphys.* (lib. IX, cap. v), quod ex eo quod est commune omnibus corporibus cœlestibus, scilicet natura motus circularis, causatur in his inferioribus id quod est eis commune, scilicet materia prima; et ex his quibus corpora cœlestia differunt ab invicem, causatur diversitas formarum in his inferioribus: ut sic cœlestia corpora sint media inter Deum et ista corpora inferiora etiam in via creationis quodammodo. Sed hoc alienum

est a fide, quæ ponit naturam omnium immediate a Deo esse conditam secundum primam institutionem. Unam autem naturam moveri ab altera, præsuppositis virtutibus naturalibus utrique creature ex divino opere attributis, non est contra fidem; et ideo ponimus corpora cœlestia esse causam inferiorum per viam motus tantum; et sic esse media in opere gubernationis, non autem in opere creationis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Damascenus intendit a corporibus cœlestibus excludere respectu horum inferiorum causalitatem primam, vel etiam inducentem necessitatem. Corpora autem cœlestia etsi semper eodem modo agant, eorum tamen effectus recipitur in inferioribus secundum modum inferiorum corporum, quæ in contrariis dispositionibus frequenter inveniuntur; unde virtutes cœlestes non semper inducunt effectus suos in istis inferioribus propter contrarias dispositiones impediētes; et hoc est quod Philosophus dicit in lib. de Somno et Vigilia (lib. de Divinationibus per somnium, artic. II) quod frequenter fiunt signa inbrium et ventorum, quæ tamen non eveniunt propter contrarias dispositiones fortiores.

AD SECUNDUM dicendum, quod dispositiones istæ quæ contrariantur cœlesti virtuti, non sunt ex prima institutione causate a corpore cœlesti, sed ex divina operatione, per quam ignis est calidus effectus, et aqua frigida, et sic de aliis; et sic non oportet omnia impedimenta huiusmodi in causas cœlestes reducere.

AD TERTIUM dicendum, quod virtutes activæ in his inferioribus sunt instrumentales tantum; unde, sicut instrumentum non movet nisi motum a principali motore et agente, ita nec virtutes inferiores activæ agere possunt nisi motu a corporibus cœlestibus.

AD QUARTUM dicendum, quod illa objectio tangit quandam opinionem quæ habetur in lib. Fontis vitæ, quæ ponit quod nullum corpus ex virtute corporali agit; sed quantitas quæ in materia est, impedit formam ab frigione; et quod omnis actio quæ attribuitur corpori, est aliequus virtutis spiritualis operantis in ipso corpore, et hanc opinionem Rabbi Moyses dicit esse loquentium in lege Maurorum; dicunt enim, quod ignis non calefacit, sed Deus igne. Sed hæc positio stulta est, cum auferat rebus omnibus naturales operationes; et contrariatur dictis philosophorum et Sanctorum. Unde dicimus, quod licet corpora per virtutem corporalem agant, nihilominus tamen Deus operatur in omnibus rebus sicut causa prima operatur in causa secunda. Quod autem inducit, quod corpora tantum aguntur et non agunt, debet intelligi secundum hoc quod illud dicitur agere quod habet dominium super actionem suam; secundum quem modum loquendi dicit Damascenus (lib. II, cap. XXVII), quod animalia bruta non agunt, sed aguntur. Per

hoc tamen non excluditur quin agunt secundum quod agere est aliquam actionem exercere.

AD QUINTUM dicendum, quod agens semper est diversum vel contrarium patienti, ut dicitur in I de Generatione (comm. XIII et I); et ideo corpori non competit agere in aliud corpus, secundum hoc quod habet commune cum eo, sed secundum id quod ab eo distinguitur; et ideo corpus non agit in quantum est corpus, sed in quantum est tale corpus; sicut etiam animal non ratiocinatur in quantum est animal, sed in quantum est homo; et similiter ignis non calefacit in quantum est ignis, sed in quantum est calidus; et similiter est de corpore celesti.

AD SEXTUM dicendum, quod dimensiones præintelliguntur in materia, non in actu completo ante formas naturales, sed in actu incompleto; et ideo sunt prius in via generationis; sed forma est prior in via complementi. Secundum hoc autem aliquid agit quod completum est ens in actu, non secundum quod est in potentia; secundum hoc enim patitur; et ideo non sequitur quod, si materia vel dimensiones in materia præexistentes non agunt, forma non agat; sed e converso. Sequeretur autem quod si non patiuntur, forma non patiatur; et tamen forma corporis celestis non inest ei mediātibz hujusmodi dimensionibus, ut Commentator dicit ibidem (in lib. de substantia Orbis).

AD SEPTIMUM dicendum, quod ordo effectuum debet respondere ordini causarum. In causis autem, secundum auctorem illius libri, alis ordo invenitur, quod primum est causa prima, scilicet Deus; secundum intelligentia; tertium vero anima; unde et primus effectus, qui est esse, proprie attribuitur causæ primæ; et secundus, qui est cognoscere, attribuitur intelligentiæ; et tertius, qui est movere, attribuitur animæ. Sed tamen causa secunda semper agit in virtute causæ primæ, et sic habet aliquid de operatione ejus; sicut etiam inferiores orbes habent aliquid de motu primi orbis; unde et intelligentia, secundum ipsum, non solum intelligit, sed etiam dat esse; et anima, quæ est effecta ab intelligentia secundum eum, non solum movet, quod est actio animalis; sed etiam intelligit, quod est actio intellectualis, et dat, quod est actio divina; et hoc dico de anima nobili, quam intelligit ille esse animam corporis celestis, vel quamlibet aliam rationalem animam. Sic ergo non oportet quod sola virtus divina immediate moveat; sed etiam causæ inferiores per virtutes proprias, secundum quod participant virtutem superiorum causarum.

AD OCTAVUM dicendum, quod secundum Augustinum rationes seminales dicuntur omnes vires activæ et passivæ creaturæ a Deo collate, quibus mediātibz naturales effectus in esse producit; unde ipse dicit in III de Trinit. (cap. IX circa princ.), quod sicut matres gravidæ sunt foetibus, sic ipse man-

us gravidus est causis nascentium; exponens quod supra de rationibus seminalibus dixerat, quas etiam vires et facultates rebus distributas nominaverat. Unde inter has rationes seminales continentur etiam virtutes activæ corporum celestium, quæ sunt nobiliores virtutibus activis inferiorum corporum, et ita possunt eas movere; et dicuntur rationes seminales, in quantum in causis activis sunt omnes effectus originaliter sicut in quibusdam seminibus. Si tamen intelligantur rationes seminales inchoationes formarum quæ sunt in materia prima, secundum quod est in potentia ad omnes formas, ut quidam volunt; quamvis non multum conveniat dictis Augustini, tamen potest dici, quod earum simplicitas est propter earum imperfectionem, sicut et materia prima est simplex; et ideo ex hoc non habent quod non moveantur, sicut nec materia prima.

AD NONUM dicendum, quod oportet sexu diversitatem ad vires celestes reducere; omne enim agens intendit assimilare sibi patiens, secundum quod potest; unde vis activa quæ est in semine maris, intendit conceptum semper ducere ad sexum masculinum, qui perfectior est; unde sexus femininus accidit præter intentionem naturæ particularis agentis. Nisi ergo esset aliqua virtus quæ intenderet femininum sexum, generatio femina esset omnino a casu, sicut et aliorum monstrorum; et ideo dicitur, quod quamvis sit præter intentionem naturæ particularis, ratione cuius femina dicitur mas occasionatur; tamen est de intentione naturæ universalis, quæ est vis corporis celestis, ut Avicenna dicit (lib. VI Metaphysic., cap. v). Sed potest esse impedimentum ex materia, quod neque virtus celestis neque particularis consequitur effectum suum, productionem scilicet masculini sexus; unde quandoque femina generatur etiam existente dispositione in corpore celesti ad contrarium, propter materiæ indispositionem; vel e contrario generabitur sexus masculinus contra dispositionem celestis corporis, propter particularis virtutis victoriam super materiam. Contingit ergo quod in conceptione geminorum, operatione naturæ materia separatur, cujus una pars magis obedit virtuti agenti quam altera, propter alterius indigentiam; et ideo in una parte generatur sexus masculinus, in altera femininus; sive corpus celeste disponat ad unum, sive ad alterum; magis tamen hoc potest accidere, quando corpus celeste disponat ad femininum sexum.

AD DECIMUM dicendum, quod causa primaria plus dicitur influere quam secunda, in quantum ejus effectus est intimior et permanentior in causato, quam effectus causæ secundæ; tamen magis similatur causæ secundæ, quia per eam determinatur quodammodo actus primæ causæ ad hunc effectum.

AD UNDECIMUM dicendum, quod quamvis motus celestis, secundum quod est actus corporis mobilis, non sit actus volun-

tarius; secundum tamen quod est actus moventis, est voluntarius, id est ab aliqua voluntate causatus; et secundum hoc, ea quæ ex motu illo causantur, sub prudentia cadere possunt.

AD DUODECIMUM dicendum, quod effectus non sequitur ex causa prima, nisi posita causa secunda; unde necessitas causæ primæ non inducit necessitatem in effectû nisi posita necessitate in causa secunda.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod corpus cœleste non est factum propter hominem sicut propter principalem finem; sed finis principalis ejus est bonitas divina. Et iterum, quod homo sit nobilior cœlesti corpore, non est ex natura corporis, sed ex natura animæ rationalis. Et præterea, dato quod etiam corpus hominis esset simpliciter nobilior quam corpus cœleste, nihil prohibet tamen corpus cœli secundum aliquid nobilior esse humano corpore, in quantum, scilicet, habet virtutem activam, hoc autem passivam, et sic poterit agere in ipsum; et sic etiam ignis, in quantum est actu calidum, agit in corpus humanum, in quantum est calidum potentia.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod anima rationalis, et est substantia quædam et est corporis actus. In quantum ergo est substantia, est nobilior forma cœlesti; non autem in quantum est corporis actus. Vel potest dici, quod anima est perfectio corporis humani et ut forma, et ut motor; corpus autem cœleste, quia perfectum est, non requirit aliam substantiam spirituales quæ perficiat ipsum ut forma, sed quæ perficiat ipsum ut motor tantum; et hæc perfectio secundum naturam nobilior est quam anima humana. Quamvis etiam quidam posuerint, motores orbium conjunctos esse formis eorum; quod sub dubio ab Augustino relinquitur super Gen. ad litteram (lib. II, cap. xv, et in Ench., cap. LVIII). Hieronymus etiam asserere videtur, Eccle., I, super illud: *Lustrans unicersa in circuitu, etc.* (super illud, *Vadit ad austrum, et gyrat*), Glossa: *Spiritus solem nominavit, quod sicut animal spirat et vigeat*. Damascenus tamen in II lib. (cap. VI, circa fin.) dicit contrarium. *Nolus, inquit, animatos celos vel humana existinet: inanimati enim sunt et insensibiles.*

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod actio etiam contrarii, quod repugnat virtuti activæ alieius corporis cœlestis, habet causam in cœlo; per motum enim primum ponitur a philosophis quod conservantur res inferiores in suis actionibus; et ita illud contrarium, quod agit impediendo effectum alieius corporis cœlestis, ut pote calidum quod impeditur in cœlestationem lune, habet etiam aliquam causam cœlestem; et sic etiam sanitas quæ consequitur, non omnino contrariatur actioni corporis cœlestis, sed habet aliquam radicem.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod corpora cœlestia tangunt inferiora, sed non tanguntur ab eis, ut dicitur in I de Ge-

nerat. (com. XXXIII et XLV); nec quodlibet eorum tangit quodlibet istorum immediate, sed per medium, ut dicebatur.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod actio agentis recipitur in medio per modum mediæ; et ideo quandoque alio modo recipitur, in medio quam in ultimo; sicut virtus magnetis attrahentis ferrum defertur ad ferrum per medium aërem, qui non attrahitur; et virtus piscis stupefacientis manum defertur ad manum mediante reti quod non stupefacit, ut dicit Commentator in VIII Physic. (com. XXXVII). Corpora autem cœlestia habent quidem omnes qualitates existentes in his inferioribus suo modo, scilicet originaliter, non prout sunt in his; unde et actiones supremorum corporum non recipiuntur in mediis orbibus, ut alterentur sicut hæc inferiora.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod hæc inferiora gubernantur a divina providentia per superiora corpora; non ita quod divina providentia illis corporibus communicetur; sed quia efficiuntur divina providentiæ instrumenta; sicut ars non communicatur martello, qui est instrumentum artis.

ARTICULUS X. — *Utrum humani actus a divina providentia gubernentur mediis corporibus cœlestibus.* (I parti., quæst. XXII, art. 3, et quæst. cxv, art. 4.)

Decimo quaeritur, utrum humani actus gubernentur a divina providentia medianibus corporibus cœlestibus; et videtur quod sic. Dicit enim Damascenus (lib. II orthod. Fidei, cap. VII, a med.), quod corpora cœlestia constituunt in nobis habitus et complexiones et dispositiones. Sed habitus et dispositiones pertinent ad intellectum et voluntatem, quæ sunt principia horum actuum. Ergo humani actus medianibus corporibus cœlestibus disponuntur a Deo.

2. Præterea, dicitur in sex Principiis, quod anima conjuncta corpori complexione corporis imitatur. Sed corpora cœlestia imprimunt in complexione humani corporis. Ergo et in ipsam animam; et ita possunt esse causa humanorum actuum.

3. Præterea, omne illud quod agit in prius, agit in posterius. Sed essentia animæ est prius quam ejus potentia, scilicet voluntas et intellectus, cum ex essentia animæ oriatur. Cum igitur corpora cœlestia imprimant in ipsam essentiam animæ rationalis (imprimunt enim in eam secundum quod est corporis actus, quod ei per essentiam suam convenit); videtur quod corpora cœlestia imprimant in intellectum et voluntatem; et sic sunt principia horum actuum.

4. Præterea, instrumentum non solum agit in virtute propria, sed etiam in virtute principalis agentis. Sed corpus cœli, cum sit movens motum, est instrumentum spiritualis substantiæ moventis; et motus ejus non solum est actus corporis moti, sed actus spiritus moventis. Ergo motus ejus non solum agit in vir-

tute corporis moti, sed etiam in virtute spiritus moventis. Sed sicut corpus illud cœlestis præeminet humano corpori, ita spiritus ille præeminet spiritui humano. Ergo, sicut motus ille imprimi in corpus humanum, ita imprimi in animam humanam; et ita videtur quod corpora cœlestia sint principia horum actuum.

5. Præterea, experimentaliter invenitur aliquos homines a sua nativitate esse dispositos ad discenda vel exercenda aliqua artificia; quidam ad hoc quod sint fabri, quidam quod sint medici, et sic de aliis; nec hoc potest reduci sicut in causam in principia proximi agentis; quia quandoque nati inveniuntur dispositi ad quædam ad quæ parentes non inclinabantur. Ergo oportet quod hæc diversitas dispositionum reducatur sicut in causam in corpora cœlestia. Nec potest dici, quod huiusmodi dispositiones sint in animabus, mediantibus propriis corporibus: quia ad huiusmodi inclinationes nihil operantur corpore qualitates, sicut operantur ad iram et gaudium, et huiusmodi animæ passiones. Ergo corpora cœlestia immediate et directe in animas humanas imprimunt; et ita humani actus mediantibus corporibus cœlestibus disponuntur.

6. Præterea in humanis actibus isti videntur ceteris præeminere, scilicet regnare, regere bella, et huiusmodi. Sed, sicut dicit Isaac in lib. I de definitionibus: *Deus fecit regnare orbem super regna et bella*. Ergo multo fortius alii humani actus mediantibus corporibus cœlestibus disponuntur.

7. Præterea, facilius est transformare partem quam totum. Sed ex virtute corporum cœlestium quandoque movetur tota multitudo unius provincie ad bellandum, ut philosophi dicunt. Ergo multo fortius virtute corporum cœlestium commovetur aliquis homo particularis.

Sed contra est quod dicit Damascenus in II lib. (cap. vii. a med.): *Nostrorum actuum nequam sunt causa, scilicet corpora cœlestia: nos enim liberi arbitrii a conditore facti sumus; domini nostrorum existimus actuum*.

Præterea, ad hoc etiam est quod Augustinus determinat in XV de Civit. Dei (cap. ix), et in fine super Genes. ad litteram; et quod Gregorius determinat in homilia Epiphaniæ (hom. x in Evang.).

Respondeo dicendum, quod ad hujus questionis veritatem oportet scire qui dicuntur actus humani; dicuntur enim illi proprie actus humani quorum ipse homo est dominus; est autem homo dominus suorum actuum per voluntatem, seu per liberum arbitrium; unde circa actus voluntatis et liberi arbitrii quæstio versatur. Actus enim aliqui sunt in homine non subjacentes imperio voluntatis, sicut actus nutritivæ et generativæ potentie; et huiusmodi actus eodem modo subjacent virtutibus cœlestibus sicut et alii corporales actu.

De actibus humanis vero prædictis fuit error multiplex. Qui-

dam enim posuerunt, actus humanos ad divinam providentiam non pertinere, nec reduci in aliquam causam nisi in providentiam nostram. Et hujus positionis videtur fuisse Tullius, ut dicit Augustinus in V de Civit. Dei (cap. ix). Sed istud non potest esse. Voluntas enim est movens motum, ut in III de Anima (com. ltv) probatur; unde oportet ejus actum reducere in aliquod primum principium, quod est movens non motum.

Et ideo quidam omnes actus voluntatis reducerunt in corpora cœlestia, ponentes sensum et intellectum idem esse in nobis, et per consequens omnes virtutes animæ corporales esse, et ita actionibus corporum cœlestium subdi. Sed hanc positionem Philosophus destruit in III de Anima, ostendens quod intellectus est vis immaterialis, et quod actio ejus non est corporalis; sed, sicut dicitur in XVI de Animalibus, *quorum principiorum actiones sunt sine corpore, ipsa principia sunt sine corpore*; unde non potest esse quod actiones intellectus et voluntatis, per se loquendo, in aliqua principia materialia reducatur.

Et ideo Avicenna ponit in sua Metaphysic. (lib. IX, cap. iv), quod sicut homo compositus est ex anima et corpore, ita et corpus cœlestis; et sicut actiones corporis humani et motus reducuntur in corpora cœlestia, ita actiones animæ omnes reducuntur in animas cœlestes sicut in principia; ita quod omnis voluntas quæ est in nobis, causatur a voluntate animæ cœlestis. Et istud potest esse conveniens secundum opinionem suam quam habet de fine hominis; quem ponit esse in conjunctione animæ humanæ ad animam cœlestem, vel ad intelligentiam. Cum enim perfectio voluntatis sit finis et bonum, quod est objectum ejus, sicut visibile est objectum visus; oportet quod illud quod agit in voluntatem, habeat etiam rationem finis; quia non agit efficiens, nisi secundum quod imprimi in susceptibilibus formam ejus.

Secundum autem sententiam fidem, ipse Deus immediate est finis humanæ vite; ejus enim virtute perfruents beatificantur; et ideo ipse solus imprimere potest in voluntatem nostram. Oportet autem ordinem mobilium respondere ordini moventium. In ordine autem ad finem, quem providentia respicit, primum in nobis invenitur voluntas ad quam primo pertinet ratio boni et finis, et omnibus quæ sunt in nobis, utitur sicut instrumentis ad consecutionem finis; quamvis in aliquo respectu intellectus voluntatem præcedat. Propinquius autem voluntati est intellectus, remotiores sunt corporales vires; et ideo ipse Deus, qui est simpliciter primus providens, imprimi solus in voluntatem nostram. Angelus autem, qui eum sequitur in ordine causarum, imprimi in intellectum nostrum, secundum quod per Angelos illuminamur, purgamur et perficimur; sed cœlestia corpora, quæ sunt inferiora agentia, imprimere possunt in vires sensibiles, et alias organis affixas. Secundum vero quod motus unius potentie animæ redundat in aliam, contingit quod impressio

corporis cœlestis redundat in intellectum quasi per accidens, et ulterius in voluntatem; et similiter impressio Angeli in intellectum redundat in voluntatem per accidens. Sed tamen quantum ad hoc diversa est dispositio intellectus et voluntatis ad vires sensitivas; intellectus enim naturaliter movetur a sensitiva apprehensiva motiva, per modum quo objectum movet potentiam; quia phantasma se habet ad intellectum sicut color ad visum, ut dicitur in III de Anima (com. xxxix); et ideo, perturbata vi sensitiva interiori, de necessitate perturbatur intellectus; sicut videmus quod læso organo phantasiæ, de necessitate impeditur actio intellectus; et secundum hunc modum redundare potest in intellectum actio vel impressio corporis cœlestis, quasi per viam necessitatis; per accidens tamen, sicut in corpora per se; et dico necessario, nisi sit contraria dispositio ex parte mobilis; sicut appetitus sensitivus non est naturaliter motus voluntatis; sed e converso; quia appetitus superior movet inferiorem appetitum, sicut sphaera sphaeram, ut dicitur in III de Anima (comm. lxxvii); et quantumcumque appetitus inferior perturbetur per aliquam passionem ire vel concupiscentiæ, non oportet quod voluntas perturbetur; immo habet potentiam repellendi huiusmodi perturbationem, ut dicitur Genes., iv, 7: *Sub te erit appetitus ejus et tu dominaberis illius*. Et ideo ex corporibus cœlestibus non inducitur aliqua necessitas, nec ex parte recipientium nec ex parte agentium, in actibus humanis; sed inclinatio sola, quam etiam voluntas repellere potest per virtutem acquisitam vel infusam.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod Damascenus dicit de dispositionibus et habitibus corporalibus.

Ad SECUNDUM dicendum, quod, sicut ex dictis (in corp. art.) patet, anima quantum ad actus voluntatis non de necessitate sequitur corporis dispositionem; sed ex corporis complexionem est inclinatio tantum ad ea quæ voluntatis sunt.

Ad TERTIUM dicendum, quod ratio illa recte procederet, si corpus cœleste posset imprimere per se in animam: impressio autem corporis cœlestis non pervenit ad animæ essentiam nisi per accidens; scilicet nisi per corporis unionem, cujus ipsa est, actus. Voluntas autem non oritur ex essentia animæ secundum quod est corpori conjuncta; et ideo ratio non sequitur.

Ad QUARTUM dicendum, quod instrumentum spiritualis agentis non agit per virtutem spirituales, nisi ex hoc quod agit per virtutem corporalem. Secundum autem virtutem corporalem corpus cœleste non potest agere nisi in corpus; et ideo etiam actio quæ est secundum virtutem spirituales, non potest perlingere ad animam nisi per accidens, scilicet corpore mediante; sed in corpora utroque modo actio ejus pervenit; ex virtute enim corporali movet qualitates elementares; scilicet calidum et humidum, et hujusmodi; sed ex virtute spirituali movet ad

speciem, et ad effectus consequentes totam speciem, qui non possunt in qualitates elementares reduci.

Ad QUINTUM dicendum, quod aliquis effectus est a corporibus cœlestibus in istis corporibus, qui non causatur ex calido et frigido, sicut quod magnes attrahit ferrum; et per hunc modum aliqua dispositio in corpore humano relinquatur a corpore cœlesti, ex quo contingit ut anima ei conjuncta inclinetur ad hoc vel illud artificium.

Ad SEXTUM dicendum, quod verbum Isaac, si oportet salvari, est intelligendum secundum inclinationem tantum, modo prædicto.

Ad SEPTIMUM dicendum, quod multitudo ut in pluribus sequitur inclinationes naturales, in quantum homines multitudinis acquiescunt passionibus; sed sapientes ratione superant passionem et inclinationes prædictas; et ideo magis est probabile de aliqua multitudo quod operetur id ad quod inclinatur corpus cœleste, quam de uno homine singulari, qui forte per rationem superat inclinationem prædictam; et simile esset, si una multitudo hominum cholericiorum poneretur, non de facili contingeret quin ad iracundiam moveretur; quamvis de uno posset magis accidere.

QUÆSTIO VI

DE PRÆDESTINATIONE

(In sex articulos divisa.)

Primo enim queritur, utrum prædestinatio ad scientiam vel voluntatem spectet; 2° utrum præscientia meritorum sit causa prædestinationis; 3° utrum prædestinatio certitudinem habeat; 4° utrum prædestinatorum numerus sit certus; 5° utrum prædestinatis certa sit sua prædestinatio; 6° utrum prædestinatio juvenari valeat precibus Sanctorum.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum prædestinatio ad scientiam vel voluntatem spectet.*

Quæstio est de prædestinatione. Et primo queritur, utrum prædestinatio pertineat ad scientiam, vel ad voluntatem; et videtur quod ad voluntatem sicut ad genus. Quia, ut dicit Augustinus in lib. de Prædestinatione Sanctorum, prædestinatio est propositum miserendi. Sed propositum est voluntatis. Ergo et prædestinatio.

2. Præterea, prædestinatio videtur idem esse cum electione aeterna, de qua dicitur Ephes., i, 4: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti*; quia idem dicuntur